

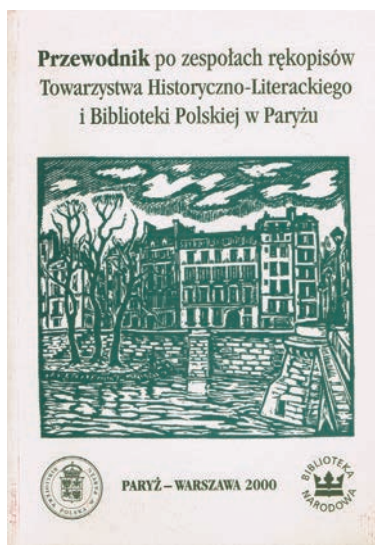
POLSKIE BIBLIOTEKI W EUROPIE ZACHODNIEJ

– *współpraca z instytucjami krajowymi* *

Duża liczba instytucji polskich w Europie Zachodniej (ale także w innych zakątkach świata), które gromadzą i udostępniają księgozbiory oraz potrzeba ich takiego rozpoznania, by sporządzić możliwie pełny rejestr polskiego dziedzictwa kulturowego poza granicami kraju, spowodowały podjęcie odpowiednich prac dokumentacyjnych.

Niektóre z nich (wykazy, rejestry i opracowania przyczynkarskie) obejmujące tę tematykę, powstawały od lat w różnych instytucjach, głównie resortu kultury. Ze statutowego i moralnego obowiązku, badania i dokumentację poświęconą instytucjom książki polskiej za granicą prowadziła (i częściowo czyni to nadal) Biblioteka Narodowa (BN). Już w 1957 r. powstała w jej strukturze **Pracownia Bibliografii Poloników Zagranicznych**, która starała się, w miarę możliwości, nawiązywać kontakty z bibliotekami polonijnymi, w tym największymi emigracyjnymi księżnicami. W 1990 r. usytuowano w BN **Pracownię Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych**, która rejestruje m.in. również cenne polskie zbiory biblioteczne utworzone na obczyźnie do 1950 r. W 1994 r. BN wzbogaciła się o nową komórkę – **Pracownię Badań nad Książką Polską za Granicą**, którą do śmierci w 1997 r. prowadził prof. Andrzej Kłossowski¹. W 1995 r. z inicjatywy Mirosława A. Supruniuka w Bibliotece Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (BUMK) w Toruniu utworzono **Archiwum Emigracji** – pracownię, która pozyskała już do swoich zbiorów i badań ponad 300 kolekcji archiwalnych, bibliotecznych i artystycznych, zarówno od instytucji polskich spoza granic kraju, jak i od osób prywatnych. Wśród nich znajduje się biblioteka Marii i Józefa Czapskich zawierająca ponad 1500 książek z licznymi marginaliami i rysunkami.

Wszystkie wymienione pracownie zebrały przez minione lata bogate materiały informacyjno-dokumentacyjne. Dopiero jednak pod auspicjami i z inicjatywy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego rozpoczęły się w Departamencie Dziedzictwa Narodowego (obecnie Dep. Dziedzictwa Kulturowego) systematyczne prace, zmierzające

do przygotowania edycji zawierającej i komasującej dostępną wiedzę na temat polskich lub Polski dotyczących zbiorów bibliotecznych poza krajem. Wykorzystano w tym celu zarówno bezpośrednią współpracę z instytucjami polskimi na obczyźnie (np. wysyłanie kwerend), jak i osiągalne w Polsce źródła. Zespół pracujący pod kierunkiem prof. Barbary

Bieńkowskiej, po kilku latach pracy, przygotował opracowanie *Biblioteki polskie poza krajem w latach 1938-1948. Informator* (Red nauk. B. Bieńkowska. Oprac. U. Paszkiewicz, J. Szymański. Poznań 2005), w którym zarejestrowano 1113 bibliotek i księgozbiorów domowych. Prace zmierzające do zgromadzenia informacji o jak największej liczbie współczesnych bibliotek polskich poza krajem kontynuowano w latach 2006-2008 w ramach programu „Rejestracja zbiorów polskich za granicą ze specjalnym uwzględnieniem dziedzictwa zagrożonego”. Efektem tych prac jest niedawna publikacja *Współczesne księgozbiory polskie za granicą. Informator. [Cz.] 1: Polskie i polonijne księgozbiory instytucji.* (Oprac. B. Bieńkowska, E. Maruszak, J. Puchalski. Warszawa 2009). W *Informatorze* zarejestrowano ogółem 746 księgozbiorów (w tym 447 na podstawie danych uzyskanych bezpośrednio od właścicieli lub opiekunów bibliotek) zlokalizowanych w 65 krajach². Pokazuje to, jak bogata jest zgromadzona baza danych i jak nikłym procentem są prezentowane dotychczas na łamach „Cenne, Bezcenne/Utracone” biblioteki (choć stanowią one najstarsze i najzasobniejsze polskie księżnice). Należy też dodać, iż wspomniany wyżej zespół autorski przygotowuje obecnie do druku następny tom, poświęcony kolekcjom polskim w zbiorach obcych.

Działania zmierzające do rejestracji bibliotek polskich poza krajem zbiegają się z drugim nurtem aktywności rodzi-

Zbiory w piwnicach Biblioteki Polskiej w Paryżu przed rozpoczęciem prac porządkowych w 1992 r.

mych instytucji, jakim jest bezpośrednia współpraca i pomoc dla bibliotek emigracyjnych w zachowaniu i ochronie ich spuścizn historyczno-kulturalnych. Kontakty te zaczęły się szczególnie intensywnie rozwijać od początku lat dziewięćdziesiątych, po przełomie politycznym roku 1989 w Polsce. Poprzedzone były długotrwałym okresem przełamywania wzajemnych obaw i uprzedzeń oraz administracyjno-biurokratycznych barier. Najbliższymi partnerami dla bibliotek opisanych w nr 2/2009 „CB/U” (zob. przyp. *) stały się Biblioteki: Narodowa, Jagiellońska, PAN/PAU i XX. Czarторыskich w Krakowie, Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, KUL i BUMK, a także archiwa, muzea (np. Muzeum. Literatury im. A. Mickiewicza i Zamek Królewski w Warszawie) oraz uczelniane instytuty bibliotekoznawstwa. Instytucje te nie sprostałyby zadaniom, jakie przed nimi stanęły, gdyby nie wsparcie finansowe resortu kultury, Komitetu Badań Naukowych, a następnie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, Kancelarii Senatu RP, Instytutu im. Adama Mickiewicza, licznych fundacji (m.in. Na Rzecz Nauki Polskiej, Kronenberga) i wielu innych instytucji.

Pierwszą placówką, która podjęła szeroką współpracę i przyjęła oficjalną pomoc odrodzonej Rzeczypospolitej, była **Biblioteka Polska w Paryżu** (BP). W ciągu 1991 r. stronom (Towarzystwo Historyczno-Literackie i ówczesne Mini-

sterstwo Kultury i Sztuki) udało się uzgodnić zasady i warunki pomocy, w tym wskazać instytucję i osobę, które będą koordynatorami całej akcji. W grudniu 1991 r. Rada THL i jej ówczesny prezes prof. Andrzej Folkierski zaakceptowali prowadzenie całej akcji przez Bibliotekę Narodową pod kierunkiem zastępcy dyrektora BN prof. Andrzeja Kłossowskiego, przy finansowaniu jej przez MKiS. I tak w 1992 r. zainicjowano wieloletnie wsparcie dla kilku bibliotek polskich w Europie Zachodniej, gdyż po pewnym czasie objęto nim również Bibliotekę Polską w Londynie (1999 r.) oraz – w tym samym roku – zbiory biblioteczne Muzeum Księży Marianów w Fawley Court. Nawiązano także bardzo bliskie kontakty z Muzeum Polskim w Rapperswilu.

Priorytetowa na początku lat dziewięćdziesiątych współpraca z paryską księżniczą rozpoczęła się w pierwszej kolejności od uporządkowania i merytorycznego opracowania rękopisów, ze względu na ich niekwestionowaną wartość historyczną i naukową. Wykonano dużą pracę związaną z ich fizycznym pogrupowaniem oraz inwentaryzacją. Dalsze plany zakładały rozpoznanie stanu zachowania, inwentaryzację i opracowanie wszystkich rodzajów zbiorów; konserwację zagrożonych obiektów; mikrofilmowanie w pierwszej kolejności cymeliów (książki i czasopisma), a w dalszej perspektywie ich dygitalizację. Nie wszystkie zamierzenia udało się zrealizo-

wać w równym stopniu. Cezurą tego etapu pomocy dla paryskiej biblioteki stał się rok 2000, gdy zimą rozpoczęto generalny remont budynku BP przy Quai d'Orléans i zbiory stały się niedostępne na kolejne cztery lata.

Jaki był więc plon tej pierwszej, najbardziej intensywnej fali pomocy dla Biblioteki Polskiej? Ukazały się drukiem dwa tomy katalogu rękopisów [5, 6]³ oraz przewodnik po zespołach rękopisów THL i BP [7]. W Zakładzie Rękopisów BN powstała też baza komputerowa PARIS, na podstawie której przygotowano służbowy inwentarz rękopisów, a pięciotomowy (t. 1-4 + indeks) jego wydruk przekazano do Paryża. Baza PARIS jest udostępniona w BN, każdorazowo za zgodą Biblioteki Polskiej (częściowo jest zdezaktualizowana, bowiem w międzyczasie odnaleziono i zidentyfikowano ok. 1000 nowych jednostek). W trakcie akcji pomocy krajowi bibliotekarze porządkowali również zbiory czasopism, dokumentów życia społecznego, starych druków i książek nowszych. Mikrofilmowaniu i konserwacji poddano wiele obiektów⁴. Prowadzono także wymianę dubletów i druków zbędnych.

Po wznowieniu działalności Biblioteki we wrześniu 2004 r. pomoc ze strony BN osłabła. Głównym partnerem dla Paryża stała się, współzarządzająca BP wraz z THL, Polska Akademia Umiejętności i to bibliotekarze krakowscy, zarówno z Biblioteki PAN/PAU, jak i Biblioteki XX. Czarторыskich, przejęli pałeczkę w dziele współpracy z BP.

Wizyta premiera Tadeusza Mazowieckiego (czwarty od lewej) w Bibliotece Polskiej w Londynie, drugi od lewej prof. Henryk Samsonowicz

Od lewej: Juliusz L. Englert z Londynu, Zofia Romanowiczowa i za nią w okularach Kazimierz Romanowicz - twórcy Galerii Lambert, dyr. BN Adam Manikowski, dyr. Bibl. Polskiej Leszek Talko, za nim Witold Zahorski z Bibl. Polskiej

Otwarcie w 1994 r. w BN wystawy poświęconej Bibliotece Polskiej oraz księgarni Libella i Galerii Lambert w Paryżu, od lewej: dyr. BN Adam Manikowski, dyr. Bibl. Polskiej Leszek Talko, członek THL Henri de Monfort (w okularach) i ambasador Francji w Polsce

Z wcześniej rozpoczętych prac ukazał się drukiem w 2006 r. tom 8. katalogu rękopisów [10].

Od 1992 r., w ramach pomocy z kraju, pracowało w Bibliotece Polskiej w Paryżu kolejno kilkudziesięciu bibliotekarzy różnych specjalności. Niektórzy z nich wyjeżdżali wielokrotnie. Członkowie nielicznego zespołu pracowników BP także odwiedzali krajowe biblioteki, gdzie organizowano dla nich staże zawodowe (głównie w BN), uczestniczyli w konferencjach itp.

Na początku wieloletniej współpracy z paryską biblioteką księżnica narodowa wykonała gest symboliczny, który świadczył o jej dobrych intencjach i autentycznej woli zacieśnienia i utrzymania dobrych kontaktów z nadsekwańskim partnerem. W czerwcu 1992 r. BN zwróciła Bibliotece Polskiej materiały rękopiśmienne, które – wywiezione przez Niemców z Paryża w 1940 r. do Berlina – trafiły w 1945 r. do Moskwy, skąd w 1957 r. przekazano je Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, a ta w 1958 r. oddała je jako depozyt do BN⁵.

Otoczanie przez instytucje krajowe opieką i pomocą niektórych bibliotek polskich na obczyźnie wiązało się z działaniami na rzecz popularyzacji w Polsce wiedzy o dorobku naszej emigracji. Jedną z form tych działań była i jest organizacja wystaw. Paryskiej Bibliotece Polskiej poświęcono dotychczas dwie duże ekspozycje. Pierwsza z nich, zatytułowana *Biblioteka Wielkiej Emigracji. Tradycja i współczesność Biblioteki Polskiej w Paryżu*, odbyła się w BN na przełomie lat 1994-1995. Autorką jej, a zarazem

foldera towarzyszącego wystawie [3], była Ewa Markiewicz. Równolegle w BN zorganizowano drugą wystawę, stanowiącą niejako aneks do dziejów książki polskiej nad Sekwaną, poświęconą paryskiej księgarni Libella i Galerii Lambert Zofii i Kazimierza Romanowiczów⁶. Dziesięć lat po tych wydarzeniach, które zgromadziły w Pałacu Krasieńskich (miejsce ekspozycji) czołowych przedstawicieli polskiej emigracji we Francji i Francuzów zasiadających we władzach THL, 4 maja 2004 r. w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie otwarto bogatą prezentację *Skarbów kultury polskiej ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu*. Patronat honorowy objęli prezydenci Aleksander Kwaśniewski i Jacques Chirac. Ekspozycję uzupełniał bogato ilustrowany album pod tym samym tytułem [9]. Wystawę pokazano również w Krakowie. Zamówione wówczas artykuły, związane z historią księżnicy i jej zbiorów, ukazały się drukiem w 2010 r. [17], przygotowane do wydania staraniem Muzeum Literatury.

Blizsze kontakty biblioteczne z **Muzeum Polskim w Rapperswilu** nawiązano na początku lat dziewięćdziesiątych, gdy w BN zrodziła się myśl zorganizowania cyklu wystaw prezentujących biblioteki oraz inne instytucje kultury polskiej za granicą. Otworzyła go w 1993 r. ekspozycja, poświęcona właśnie muzeum z górzyńskiego szwajcarskiego zakątka, zatytułowana *Rapperswil wczoraj i dziś...* Celem jej było m.in. przypomnienie, jak doszło do narodzin idei stworzenia muzeum pamiątek narodowych na emigracji i ukazanie ludzi,

dzięki którym idea ta mogła się urzeczywistnić. Pokazano na niej książki, grafikę, fotografie, dokumenty, wspomnienia. Wystawie towarzyszyły dwie specjalnie przygotowane publikacje – A. Kłossowskiego: *Biblioteki polskie na obczyźnie* (Warszawa 1992) i E. Kołodziejka: *Muzeum Polskie w Rapperswilu (1936-1952) i pozostałe po nim akta* (Warszawa 1992).

Obecny na otwarciu wystawy kustosz Janusz Morkowski z Rapperswilu zaproponował utworzenie w Warszawie krajowego koła Towarzystwa Przyjaciół Muzeum w Rapperswilu. Ostatecznie zdecydowano się na utworzenie samodzielnego **Towarzystwa Rapperswilskiego**. Zebranie założycielskie odbyło się w październiku 1993 r., a oficjalna rejestracja nastąpiła w kwietniu 1994 r. Pierwszym prezesem Towarzystwa wybrano A. Kłossowskiego, a po nim kolejno: Kazimierza Stachurskiego, Sława Milewskiego i obecnie Hannę Krajewską. Celem Towarzystwa jest m.in. przyczynianie się do zachowania znajdującego się na obczyźnie polskiego dorobku kulturowego. Ważnym elementem działalności nowej organizacji było także propagowanie w kraju wiedzy o historii instytucji kultury polskiej za granicą i o ich bogatych kolekcjach.

Współpraca BN, a przede wszystkim Zamku Królewskiego w Warszawie z Muzeum Polskim w Rapperswilu i jego biblioteką, zaowocowała kilkoma publikacjami prezentującymi zbiory zgromadzone w szwajcarskim zamku. Piotr Mojski wydał w 1991 r. [1] i w 1995 r. [4] dwa katalogi kolekcji kartograficz-

nych. W 2008 r. Wspólnota Polska sfinansowała nowy trójjęzyczny (pol., niem., ang.) informator [15] o historii i zasobach Muzeum, autorstwa Artura Badacha i Anny Piotrowskiej. Scharakteryzowano w nim również księgozbiór rapperswilski i jego najciekawsze cymelia. W 2009 r. ukazał się pierwszy katalog starych druków „polskiego Rapperswilu”, opracowany przez Marię Bryndę i Annę Endzel z Biblioteki Narodowej [16]. Edycję tę, jak i pozostałe prace inwentaryzacyjne zbiorów Muzeum, finansuje MKiDN. Katalog rejestruje 201 pozycji i, jak pisze w *Przedmowie* dyrektorka Muzeum Anna Buchmann, zapoczątkowuje serię publikacji pn. *Zbiory Muzeum Polskiego w Rapperswilu*, dokumentujących obiekty gromadzone w latach 1954-2008. Stanowi też dobry początek prac związanych z jubileuszem 140-lecia utworzenia Muzeum Polskiego, który przypada w 2010 r.

Ożywienie kontaktów BN z **Biblioteką Polską POSK** (Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego) w Londynie rozpoczęło się – już tradycyjnie – od dwóch wystaw zorganizowanych w BN w 1993 r. Pierwsza z nich dotyczyła jubileuszu pięćdziesięciolecia Biblioteki [2], a druga poświęcona była organizatorce i pierwszej wieloletniej kierowniczce BP w Londynie, Marii Danilewicz Zielińskiej. W następnych latach Biblioteka rozwijała kontakty (od 1994 r.) z Instytutem Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, którego studenci wyjeżdżali do Londynu na coroczne praktyki, podczas których uzupełniali m.in. tamtejszy komputerowy katalog czasopism. Pracownicy Ossolineum opracowywali kolekcje archiwalne, a z Biblioteki Jagiellońskiej pomagali katalogować druki wydane przed 1850 r. Dyrekcja Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu zorganizowała zaś kilkakrotnie transporty dubletów londyńskiej BP dla bibliotek krajowych i przekazała je adresatom. W 2000 r. Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej sfinansowała rozbudowę jednego z pomieszczeń Biblioteki (obecnie czytel-

nia naukowa).

W 1999 r. Biblioteka Narodowa podjęła nowe inicjatywy związane z rozszerzeniem współpracy i pomocą w opracowaniu zbiorów, ich mikrofilmowaniu, konserwacji itd., skierowane do polskich instytucji na wyspach brytyjskich. Poczyniono dwustronne uzgodnienia z londyńską Biblioteką Polską i Muzeum Księży Marianów w Fawley Court, położonego niedaleko brytyjskiej stolicy. Dotyczyły one przede wszystkim pomocy

w opracowaniu rękopisów obu instytucji. Od jesieni 2000 r. pracownicy BN rozpoczęli uzupełnianie i porządkowanie kartkowego katalogu tej kategorii zbiorów BP POSK. Powstała baza komputerowa, która dostępna jest zarówno w Londynie, jak i w Warszawie. Po kilku latach wspólnej pracy wydano również w 2006 r. przewodnik po zespołach rękopisów londyńskiej Biblioteki [14]. W pakiecie pomocowym znalazło się także mikrofilmowanie i konserwacja w pracowniach BN zagrożonych zasobów z Londynu.

W 1999 r. jury nagrody im. Adama Mickiewicza dla bibliotekarza polskiego, przyznawanej z inicjatywy The East European Project, przyznało ją dr. Zdzi-

ślawowi Jagodzińskiemu – dyrektorowi Biblioteki Polskiej w Londynie od 1973 r. do śmierci w roku 2001. Był to wyraz uznania dla cieszącego się powszechnym autorytetem historyka i bibliotekarza, ale także pośrednio dla instytucji, którą z takim zaangażowaniem kierował przez prawie trzydzieści lat.

Pomoc dla **Muzeum** i zbiorów bibliotecznych w **Fawley Court** przebiegała od 1997 r. początkowo przy udziale studentów i absolwentów historii sztuki KUL, a następnie studentów bibliotekoznawstwa i pracowników BN. Dzięki niej, nieistniejący już dziś ośrodek księży marianów (zob. nr 2/2009 „CB/U”, s. 25-26), wzbogacił się o rejestrację wszystkich swoich starych druków oraz uporządkowanie i wyodrębnienie ok. 250 jedn. rękopiśmiennych o znacznej wartości historycznej i kulturalnej. Sporządzono też inwentarz druków ulotnych i czasopism XIX w. W 2003 r. BN i Muzeum wydały wspólnie dwujęzyczny (pol. i ang.) informator o placówce i jej siedzibie [8]. Korzystając z hojności polskich sponsorów konserwowano także i mikrofilmowano muzealno-biblioteczne eksponaty. Należy tylko wyrazić nadzieję, że wykonane prace, przy dużym wkładzie finansowym z kraju, zostaną właściwie wykorzystane.

Trzeba jednocześnie podkreślić, że poza takimi efektami opisanych działań, jak: informatory, katalogi zbiorów i wystaw, przewodniki po zasobach, foldery, edycje źródeł, bazy komputerowe – biblioteki krajowe wzbogaciły się o cenne polonika z dubletów współpracujących bibliotek. Niektóre z nich zasilily również biblioteki polskie na Wschodzie (np. Ukrainie, Białorusi, Litwie).

Kończąc przegląd starań instytucji krajowych dotyczących ochrony, pełnego i profesjonalnego opracowania zgromadzonych zasobów oraz jak najszerszych możliwości udostępniania i informacji o zbiorach polskich bibliotek w Europie Zachodniej, należy wspomnieć ponadto o programie rejestracji poloników w zbiorach bibliotek zagranicznych. Wielkie zasługi ma tu **Fundacja Rzym-**

ska im. Markizy J. S. Umiastowskiej, która od 1988 r. zaczęła przyznawać coroczne stypendia na dokumentację poloników w bibliotekach rzymskich. Po podpisaniu umowy z Biblioteką Narodową rozpoczęto systematyczną penetrację zbiorów bibliotek: Valliceliana, Casamatense, Angelica, Alessandrina, Corsiniana i Vaticana. Zebrano już bogaty materiał do przewidzianych publikacji.

Podobne stypendia, przyznane przez Fundację im. Lanckorońskich, pozwoliły na podjęcie w 1996 r. podobnej akcji w bibliotekach angielskich. W tymże roku M. Brynda z BN zapoznała się z zespołem starych druków w **British Library** (BL) i rozpoczęła ich rejestrację⁷. Pomysł wydania wspólnego (BN-BL) katalogu poloników powrócił niedawno, dzięki inicjatywie obecnej kuratorki zbiorów polskich w BL Magdaleny Szkucie⁸.

Dodajmy też, że u schyłku XX w. powstała, przygotowana na podstawie literatury, praca Lucjana Bilińskiego: *Polonika w zbiorach bibliotecznych w Wielkiej Brytanii. Informator* (Warszawa 1997), omawiająca zarówno polskie biblioteki, jak i polonika w brytyjskich zbiorach bibliotecznych (18 instytucji londyńskich i 11 w sześciu akademickich ośrodkach pozastołecznych). Należy także wspomnieć o szkicach Marii Danilewicz Zielińskiej: *Książka i czytelnictwo polskie w Wielkiej Brytanii* (Warszawa 1996), w których autorka wspomina o polonikach w bibliotekach brytyjskich.

Wybrane polonika rękopiśmienne w paryskiej **Bibliothèque de France** doczekały się jednej publikacji Daniela Tolleta: *Les »polonica« de la Bibliothèque Nationale de Paris. Inventaire critique des tertes des XVIe, XVIIe et XVIIIe siècles.* (Paris 1982). Spisy bądź omówienie poloników w innych kategoriach zbiorów, mimo kilkakrotnie podejmowanych prób ich rejestracji, nie zostały jak dotąd ogłoszone drukiem.

Przypomnijmy również, że **współpraca** polskich bibliotek i ośrodków akademickich z **instytucjami szwedzkimi**, posiadającymi bogate zbiory mało lub/i

nieznanych poloników piśmienniczych, drukarskich, wydawniczych itp., została już zasygnalizowana w nr 4/2008 „CB/U” (s. 23) i nr 1/2009 (s. 32, poz. 2, 8, 9 wykazu publikacji). Obecnie współdziałania koncentrują się na wyszukiwaniu i publikacji przez stronę polską nieznanych źródeł literackich i historycznych znajdujących się w szwedzkich zbiorach bibliotecznych i archiwalnych [11, 12, 13] przy pomocy dokumentacyjnej, a także finansowej, szwedzkich partnerów.

Przedstawiony obraz wzajemnych relacji byłby niepełny, gdyby zabrakło wzmianki o najnowszej inicjatywie wrocławskiej, polegającej na stworzeniu forum dla spotkań bibliotekarzy polskich pracujących poza krajem z ich kolegami w Polsce. W lipcu 2007 r. w Bibliotece Głównej Politechniki Wrocławskiej zainaugurowano *Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy Polonijnych* i postanowiono kontynuować je w cyklu dwuletnim (II spotkania odbyły się w czerwcu 2009 r.). Na listach uczestników figuruje kilkadziesiąt osób z różnych stron świata. Są pracownikami bibliotek polskich lub zagranicznych (biblioteki narodowe i uczelniane, inne naukowe, publiczne, pedagogiczne itd.). Podczas spotkań mają oni możliwość zaprezentowania specyfiki, działalności i problemów swoich placówek oraz dowiedzenia się zarazem dużo o polskim bibliotekarstwie współczesnym. Jest to dobra okazja do nawiązania dwustronnych kontaktów i propozycji współpracy na różnych polach. Duże zainteresowanie spotkaniami rokuje im dalszą perspektywę organizacyjną. ■

PRZYPISY:

* Poniższy tekst jest kontynuacją i uzupełnieniem do artykułu tych samych autorów: *Zbiory biblioteczne – stan zachowania, w cyklu Polskie dziedzictwo kulturowe w krajach Europy Zachodniej* (8), *Cenne, Bezcenne/Ultracone* 2009, nr 2, s. 21-28. W tekście tym podano błędnie, że Fundacja z Brzezia Lanckorońskich wspiera bowiem finansowo Bibliotekę Polską w Paryżu. Tymczasem pomoc finansowa Fundacji zakończyła się przed 2000 rokiem. Za sprostowanie to autorki dziękują prezesowi THL Kazimierzowi P. Zaleskiemu.

¹ Więcej o działalności badawczej, dokumentacyjnej i popularyzatorskiej BN w zakresie zagadnień polonijnych zob. A. Klossowski: *Książka polska za granicą i jej instytucje*. „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 1997, z. 8, s. 33-44; – *Problematyka polonijna w działalności Biblioteki Narodowej*. „Bibliotekarz” 1993, nr 7/8, s. 35-39.

² Obszerniej na ten temat zob. J. Puchalski: *Biblioteki*

polskie poza krajem. Refleksje na marginesie programu rejestracji zbiorów polskich za granicą ze specjalnym uwzględnieniem dziedzictwa zagrożonego. „Przegląd Biblioteczny” 2007, z. 4, s. 597-610.

³ Liczby w nawiasach kwadratowych odsyłają do numeru pozycji w poniższym wykazie omawianych publikacji.

⁴ W dn. 19 listopada 2009 r. w BN odbył się pokaz kolejnej partii zbiorów z Bibliotek Polskich w Paryżu i Londynie, poddanych zabiegom konserwatorskim w BN (m.in. kartografia i unikatowe wydawnictwa z czasów II wojny św.), sfinansowanym przez MKiDN.

⁵ Zob. H. Łaskarzewska: *Biblioteka Polska w Paryżu – wędrowki zbiorów w latach 1940-1992*. „Roczniki Biblioteczne” 2004, R. 48, s. 35-36.

⁶ A. Klossowski: *Instytucja spełnionej nadziei. Paryska Libella i Galeria Lambert Zofii i Kazimierza Romanowiczów*. Warszawa 1994/1995.

⁷ Była to kontynuacja i uzupełnianie rejestru zawierającego ponad 2000 tytułów, sporządzonego przez ówczesną kustosz zbiorów polskich w BL Hannę Świderską. Zob. H. Świderska: *Polskie zbiory w British Library*. „Kultura” (Paryż) 1982, nr 6, s. 123-128.

⁸ M. Szkuta: *Starodruki polskie w zbiorach British Library* – opracowanie katalogu w współpracy z Biblioteką Narodową. Abstrakt. HYPERLINK "http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat20/szkuta.php" http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat20/szkuta.php

PUBLIKACJE:

1. *Polska cała. Katalog starych książek, map i rycin XV-XIX wieku Polski dotyczących, w zbiorach Muzeum Polskiego w Rapperswilu, z kolekcji Romana Umiastowskiego*. Oprac. D. Żurkowska, P. Mojski, Ł. Morkowska. Rapperswil 1991.

2. E. Markiewicz: *50 lat Biblioteki Polskiej w Londynie*. Warszawa 1993.

3. E. Markiewicz: *Biblioteka Polska w Paryżu i jej zbiory*. Warszawa 1994/1995.

4. P. M. Mojski (B. de Weydenthal): *Cartographia Rappersviliiana Polonorum. Katalog zbiorów kartograficznych Muzeum Polskiego w Rapperswilu*. Rapperswil 1995.

5. *Katalog rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu*. T. 6: *Archiwum Czarotyskich, Hôtel Lambert*. Sygn. 760-1135. Oprac. J. Pezda. Paryż-Warszawa 1996.

6. Toż: T. 7: *Sygnatury 1136-1359*. Oprac. M. Gamdzyk-Kłuźniak i in. Paryż-Warszawa 1996.

7. *Przewodnik po zespolach rękopisów Towarzystwa Historyczno-Literackiego i Biblioteki Polskiej w Paryżu*. Oprac. M. Wrede, M. P. Prokop, J. Pezda. Paryż-Warszawa 2000.

8. *Fawley Court. Pałac i Muzeum. Historic House and Museum*. Oprac. M. Wrede, D. Szewczyk-Prokurat. Warszawa 2003.

9. *Skarby kultury polskiej ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu*. Warszawa 2004.

10. *Katalog rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu*. T. 8: *Rękopisy nr 1360-1705*. Oprac. J. Pezda, M. P. Prokop. Paryż-Kraków 2006.

11. *Polonika w Riksarkivet Skoklostersamlingen*. Pod red. nauk. A. Nowickiej-Jeżowej. T. 2: *Sprawa smoleńska. Z literatury okolicznościowej pierwszej połowy XVII wieku*. Z rękopisu wyd. M. M. Kacprzak. Warszawa 2006.

12. Toż: T. 3: *Pamiętka rycerstwa sarmackiego i senatorów Obojga Narodów przy żałobnej śmierci Jana Karola Chodkiewicza. Ze zbiorów rękopiśmiennych...* wyd. D. Chemperek. Warszawa 2006.

13. Toż: T. 4: S. Niemojewski: *Diariusz drogi spisanej... prowadząc córkę Jerzego Mniszka, Marynę, Dymitrowi Iwanowiczowi w roku 1606*. Wyd. R. Krzywy. Warszawa 2006.

14. *Przewodnik po zespolach rękopisów Biblioteki Polskiej POSK w Londynie*. Oprac. M. Wrede i J. Szmidt przy współpr. M. Bocheńskiej-Chojackiej i G. Pisarskiego. Londyn-Warszawa 2006

15. A. Badach, A. Piotrowska: *Muzeum Polskie w Rapperswilu. Historia i zbiory*. Warszawa-Rapperswil 2008.

16. *Katalog starych druków Muzeum Polskiego w Rapperswilu*. Oprac. M. Brynda i A. Endzel. Warszawa 2009.

17. *Towarzystwo Historyczno-Literackie/Biblioteka Polska w Paryżu. Zarys historii i prezentacja zbiorów*. Warszawa-Paryż 2010 [w druku].

